

על הפרק

“הקול הכפול”

בפוליטיקה הארצית שלנו נשמעים לאחרונה קולות רבים על “המסר הכפול” – דבר והיפוכו, אומרים ככה – ועושים בדיוק ההפך.

כך אנחנו מרגישים בהתנהגותו של משרד החקלאות, בנושא ההתייעלות בענף. כדי להיות תחרותיים בעתיד לקראת פתיחת השוק, אנחנו צריכים להתייעל ולהוריד את מחיר החלב. זה מצב שאין מנוס ממנו ורצוי שנתארגן אליו מוקדם ככל האפשר. הדרכים שלנו להתייעלות אינן רבות כל כך, אין לנו שטחי מרעה נרחבים, מים בשפע וגם לא סיוע ממשלתי כלשהו. היתרון שלנו נובע מהגורם האנושי – רפתנים משכילים ויצירתיים מעל הממוצע העולמי, ענף חלב ריכוזי ברמה הארצית ומערכות תמך ברמה גבוהה – אגודות הזרעה, מערכת טיפוח, “החקלאית”, מכוני מחקר, המערך לבריאות העטיף; תעשייה גלווית וכו’.

האפיק המרכזי להתייעלות הוא בהגדלת הרפת. יותר פרות לעדר יאפשרו ניצול טוב יותר של הון, עבודה והוצאות כלליות; כך קרה בעולם, כך יקרה גם אצלנו.

משרד החקלאות מדבר על הקטנת מספר היצרנים ב-500, בחמש השנים הקרובות. זה **הקול האחד של משרד החקלאות** – ניוד המכסות, הסרת המגבלות, פתיחת השוק הפנימי בין קיבוצים ומושבים. הקול חזק כל כך, שאפילו מסכן את התכנון הכולל והוא צורם מאד, כי בניגוד למדינות אחרות משרד החקלאות שלנו לא מקצה לניוד אף לא שקל אחד.

הקול השני מצוי בפוליטיקה של הקמת רפתות חדשות. יד ימין שוכחת מה יד שמאל ממליצה ומקימה רפתות בכל חלקי הארץ. מתחילת שנות ה-90 הוקמו מאות רפתות חדשות בכל המגזרים. מאות מיליוני ליטר חלב הוקצו לעניין זה בשנים האחרונות. במקום להגדיל את הרפת הקיימת ולשפר את כושר תחרותה, מקימים רפת חדשה לידה ופוגעים בכולם, בחדשים ובוותיקים גם יחד.

תחילת הרפת החדשה שמקבלת מכסת חלב גדולה, בהמשך נקראת הרפת “קטנה” שבהקצאה הבאה מקבלת יותר מזאת הקיימת “כי צריך לעודד את הקטנים” וכך נשאר הענף רדוד עם כושר תחרות הולך וקטן, מספר הפרות לעדר יורד בהתמדה וההתייעלות ממנו והלאה.

הרעיון של קניית מכסה נוספת במחירי שוק יחריף את הבעיה, כי לוקחים הלוואה שיש להחזיר אותה מרווחיות הולכת ונשחקת וזאת בתנאי אי-ודאות לגבי התכנון בעתיד. יתכן שכל ההשקעה תלך לאיבוד עם פתיחה פראית של השוק ליבוא והקטנת המכסות בעקבותיה. בשנותיים 96–97 כל תוספת המכסות הלכה לרפתות חדשות ואף הביאה להקטנת המכסות של הרפת הקיימת:

מדיניות חלמאית עם מסר כפול

הביקורת שלנו אינה על הרפתנים החדשים, אלא על מדיניות המשרד שכן ברגע שרפת חדשה כבר הוקמה, אזי היא מתקבלת בענף באהבה רבה עם התגייסות של כולנו לסייע בידה להתפתח ולשרוד; היא נהנית מכל ההשקעה שבוצעה במשך עשרות שנים בענף.

ועוד כמה משפטים לאיזון, כי במקומות מסויימים הרפת החדשה הנה מרכז החיים הכלכליים והחברתיים ביישוב המרוחק וההקמה היא ציונות לשמה.

עם זאת, בשביל הציונות הזאת צריך לגייס תקציבי מדינה שיוטלו על כל האזרחים ולא להטיל את המשימה על ענף החלב בלבד. בשם אותה ציונות על הממשלה להמשיך ולהגן על התיכנון בענף, לשמור בפני היבוא המסובסד ולמנוע את השחיקה המכוונת ברווחיות.

הממשלה אינה מקימה רפתות חדשות היום כדי לחסל אותן מחד.

כיום שוק החלב רווי מאד, יש עודף כושר ייצור גדול ברפתות הקיימות ולכן, בשנים הקרובות יש להימנע מהקמת רפתות חדשות ולתת ליצרנים כולם, ותיקים כחדשים, אפשרות להתבסס ולהתייעל.

יוסי מלול

מזכיר ההתאחדות